

# Pernate šumske kraljice

*U hipotetskom rodoslovnom stablu živućih evropskih ptica, RED ŠLJUKARICE - KARADRIFORMES, koje su posmatrane i zabilježene (u posljednjih stotinjak godina) na području Bosne i Hercegovine, nalazimo 50 vrsta raspoređenih u osam porodica*

*Piše: Velid Delić*

**P**opis tih porodica sa brojem vrsta, o kojima će pojedinačno uslijediti opširniji prikaz, izgleda ovako:

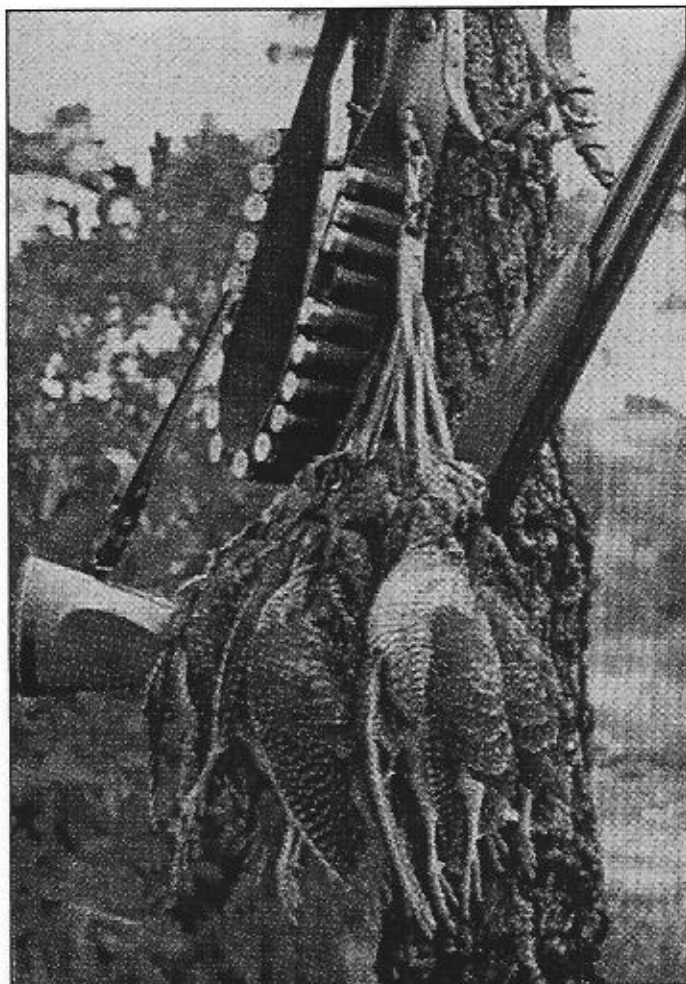
- |   |          |
|---|----------|
| 1. Šljuke -<br>(Scolopacidae)           | 20 vrsta |
| 2. Galebovi -<br>(Laridae)              | 16 vrsta |
| 3. Vivci -<br>(Charadriidae)            | 7 vrsta  |
| 4. Pomornici -<br>(Scolopacidae)        | 3 vrste  |
| 5. Oštrigari -<br>(Aematopodidae)       | 1 vrsta  |
| 6. Sabljarkarke -<br>(Recurvirostridae) | 1 vrsta  |
| 7. Čukavice -<br>(Burhinidae)           | 1 vrsta  |
| 8. Pješčarke -<br>(Glareolidae)         | 1 vrsta  |

Porodica šljuka je najbrojnija u redu šljukarica, a njoj pripadaju i pozviždači, muljače, pršljivci, prutke, žalari. Gotovo sve ove vrste su, kroz niz godina smatrane kao naša pernata divljač, pa su (u manjem ili većem broju) često i lovljene.

Plasirane su, do agresije na našu zemlju, i kroz inostrani lovni turizam, osobito u lovištima "Hutovo Blato" i "Mera". Najveći interes italijanskih turista je bio lov na šumske šljuke i bekasine, koje se pri selidbi zadržavaju u istim predjelima lovljenja ostale pernate divljači (divlji golubovi, fazani).

## *1. Šumska šljuka - Scolopax rusticola (L.) Njemački: Waldschnepfe*

Gniježdarica je sjeverne, srednje i istočne Evrope, kao i Azije, a osobito je brojna u područjima Sibira. Gniježdi u prostranim vlažnim šumskim staništima. S obzirom na to da je za gniježđenje skrovita moguće je da gniježdi (ali u malom broju) i na drugim područjima. O tome u literaturi postoje podaci, koji se odnose na predjele istočne Bosne (1905, 1914), Vojvodine (1963, 1971), zapadne Srbije (1965), Hrvatske (1982). Međutim,



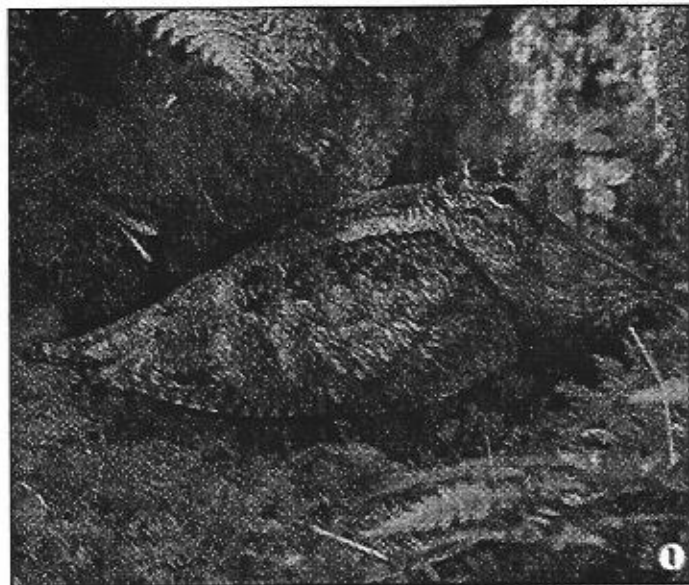
sasvim je vjerovatno da se u svakom slučaju radilo o povremenim nalazima gniježđenja ove ptice, čije tajne života u nas (pa i šire u Evropi) još nisu dovoljno poznate.

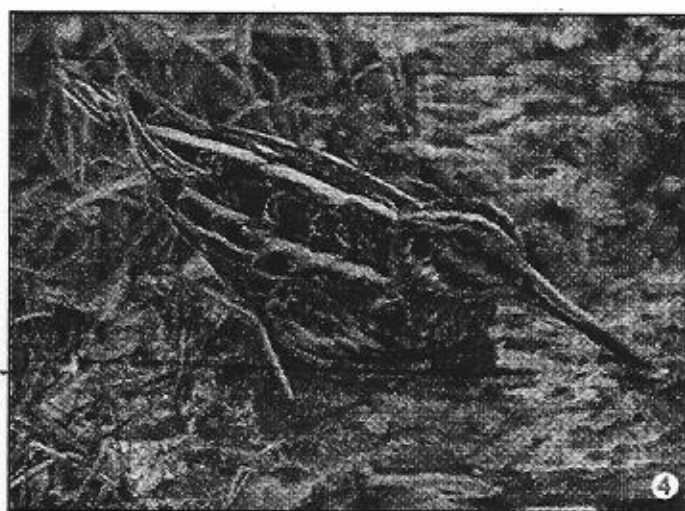
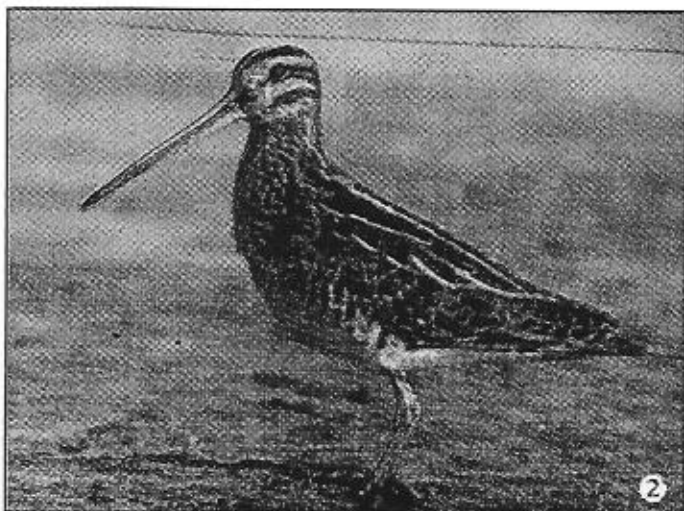
Iz dosadašnjih istraživanja ornitoloških organizacija Njemačke doznajemo da šumska šljuka živi dvije do dvije i po godine, da ima visok prirast pet do šest othranjenih mladunaca u toku jedne godine, te da gniježdi i boravi samo u netaknutoj prirodi, ne zadržavajući se na obrađenom zemljištu. Stoga ne dolazi u dodir s pesticidima i herbicidima, a zahvaljujući razvijenim osjetilima i zaštitnom bojom perja, nije ni lak plijen za grabljivice. Ni lov, bilo kako organizovan (sa psom ptičarom, pogonom ili dočekom na preletu), ne može ugroziti njenu brojnost, jer i najbolji strijelac ne može odstrijeliti veći

broj šljuka.

Šumska šljuka je izrazita selica, vrlo prepoznatljiva našim pasioniranim lovcima, osobito sladokuscima i uživaocima njenog mesa i iznutrica, od kojih se spravljaju vrhunski gurmanski specijaliteti. Ko je barem jednom u životu lovio ove pernate ljepotice "šumske kraljice" - kako ih od milja nazivamo - taj je sigurno doživio vrhunsko lovačko zadovoljstvo, koje se teško zaboravlja.

Početak jeseni seli na jug, pojavljujući se na našim prostorima obično početkom oktobra. Scoba i zadržavanje, u kontinentalnom dijelu zemlje, traje za tople jeseni sve do kraja novembra. U južnoj Hercegovini (dolina Neretve, Hutovo Blato) šljuke ostaju duže, a za blagih zima bilježene su i u januaru. Jedan broj prizemljuje na jadranskom priobalju i otocima,





a većina seli južnije u zonu Sredozemlja.

Dolaskom proljeća vraća se preko naših prostora (tokom marta) nepogrešivo istim putevima, koji je vode u postojbinu. Na putu se pari, a po dolasku ženka pravi gnijezdo, skriveno ispod paprati i grmlja, obloženo suhim lišćem i mahovinom. Nese četiri svijetlosmeđa jaja sa sivim pjegama (43,6 mm x 33,8 mm).

Izvodi dva legla, od aprila do jula. Ženka sjedi na jajima 20 do 23 dana i prve dvije sedmice brine se o mladima, potrkucima, a zatim ih vodi mužjak sve do njihove samostalnosti sa pet do šest sedmica. Hrani se kukcima i njihovim ličinkama, stinijim crvolikim životinjama, koje vadi iz vlažne zemlje i ispod sloja opalog lišća, služeći se svojim dugim kljunom i jezikom. Katkada i lupanjem krila po tlu, radi pokretanja kukaca i crva, bliže površini.

## 2. Barska šljuka ili bekasina *Gallinago gallinago* (L.) Njemački: Bekassine

Ova se šljuka nekada gnijezdila u Posavini i zapadnoj Bosni (Reiser 1939.), odakle je potisnuta zbog isušivanja močvarnih staništa. Danas je brojna gnijezdarica na širokim prostorima srednje i sjeverne Evrope u odgovarajućim biotopima (tresetišta, močvare, vlažne livade duž obala rijeka i stajališta). Plaha je i živi skriveno, čak i kada traži hranu.

Selica je. U naše krajeve dolazi krajem septembra, a zadržava se u dolinama rijeka, oko stajališta i drugim močvarnim tlima, sve do pojave mrazova i jačih zahlađenja. U dolini Neretve, osobito u zoni lovišta

“Hutovo Blato”, veći broj bekasina prezimljuje, a u kontinentalnom dijelu zemlje samo za blagih zima ostaju pojedinačni primjerci, ili manje grupice tri do pet primjeraka. Inače, većina ovih ptica zimuje južnije - u Evropi i sjeverozapadnim dijelovima Afrike.

U gnijezdilište se vraća krajem marta ili početkom aprila. Kod nas se tada vida na prolazu, većinom u parovima. Po dolasku pravi skrovito gnijezdo, na tlu među travom i zeljastim biljem. Izvodi jedno, rjeđe dva legla od kraja aprila do početka jula. Nese četiri do pet maslinastozelenih jaja s tamnim pjegama (39,3 mm x 28,6 mm). Ženka sjedi na jajima 19 do 21 dan. Oba roditelja hrane i vode mlade potrkuce, koji se osamostale sa četiri sedmice života.

Loviti ovu pticu pravi je užitak, jer zbog skrivanja u vegetaciji plitkih barica i vlažnih livada, iznenadnog poletai brzog cik-cak leta, izazov je za lovca praćen radošću, poslije uspješnog hica.

## 3. Šljuka livadarka ili velika bekasina *Gallinago media* (L.) Njemački: doppelschnepfe

Za ovu vrstu, atraktivne pernate divljači, u literaturi postoje (raniji) podaci o njenom brojnom umjerenom pojavljivanju za selidbe, III, IV, V - IX, X, XI mjesec u južnim i kontinentalnim predjeslima naše zemlje. Bilježena je i lovljena u dolini Neretve i Posavini.

Od šezdesetih godina opaženo je opadanje njene brojnosti na selidbi preko naših krajeva. U jesen (oktobar) bilježeni su



na prolazu malobrojni primjerci, dok je češća u proljeće (mart, april). Tada se vida na istim prostorima sa, veoma sličnom, barskom šljukom (bekasinom), od koje je samo neznatno veća.

Redovita je i brojna gnijezdarica sjevernih evropskih zemalja (do subarktičkih zona) u biotopu vlažnih zemljišta s vrbama i brezama, livadama, pašnjaka, a u Sibiru gnijezdi u tundri. Nese četvero žučkastih jaja s pjegama (45,5 mm x 31,6 mm). Izvodi dva legla od početka maja do kraja jula. Prehrana kao kod barske šljuke.

Zadržava se u području gnijezdenja od aprila do kraja septembra, a prizemljuje u istočnoj i južnoj Africi. Pri selidbi ka zimovalištu (preko evropskih predjela) koristi češće istočne smjerove leta, zaobilazeći našu zemlju. U proljeće,

na povratku u područje gnijezdenja, prelijeće i kraće se zadržava u krajevima jugoistočne i srednje Evrope, pa i kod nas.

## 4. Mala šljuka ili mala bekasina *Lymnocyptes minimus* (Brunnich) Njemački: Zwergschnepfe

Znatno je manja od ostalih šljuka, velika je otprilike kao prepelica. Na naše prostore dolazi samo za selidbe i zimovanja. Pojavljuje se krajem septembra ili početkom oktobra. U dolini Neretve, osobito na Hutovom Blatu, ostaje do kraja marta. U Posavini i drugim nizinskim krajevima zemlje zabilježena je na prolazu i zadržavanju u martu i aprilu. Na jesenskoj seobi, doleti prvih dana oktobra, ostajući za toplih jeseni sve do kraja novembra. Katkada se pojedinačni primjerci vidaju i u toku zime.

Za razliku od drugih bekasina, mala šljuka polijeće ispred lovca uz oštro glasanje, leti nisko u ravnoj, ne u cik-cak liniji, spuštajući se nakon kratkog leta na zaklonjeno tlo.

Mala šljuka je gnijezdarica sjevera Skandinavije, Finske, sjeverne i srednje Rusije, u močvarnim staništima, tesetištima s travom, vrbama i johama. Duboko gnijezdo, obloženo lišćem i vlatima, pravi na suhom tlu. Nese tri do četiri sivomaslinasta jaja sa tamnim pjegama (38,6 mm x 27,4 mm). Izvodi dva legla od maja do jula. Ženka sjedi na jajima, i vodi mlade do njihove samostalnosti. Prehrana su crvolike životinje, ličinke kukaca, mali puževi.